

Dames en heren,

Allereerst hartelijk dank aan de Rob voor dit lezenswaardige rapport. Het doet me deugd dat de Rob zo veel punten heeft benoemd die ik herken uit de dagelijkse praktijk als raadsgriffier.

De positie en rol van de gemeenteraad staan in het middelpunt van de belangstelling, in ieder geval bij iedereen die zich bezighoudt met de inrichting van het openbaar bestuur. Niet verwonderlijk overigens, want met de groeiende verantwoordelijkheden van de gemeenten is ook de gemeenteraad in de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden. De gemeenteraad heeft een belangrijker functie dan hij ooit eerder heeft gehad. De Rob schrijft in het rapport terecht: *'All politics is local'*.

Vrijwel elk raadslid of oud-raadslid zal bevestigen dat het raadslidmaatschap een prachtige functie is. Maar je doet het er niet zo maar even bij. De titel van het rapport zegt het al: 15,9 uur per week kost het gemiddeld. Een flinke tijdsbesteding, zeker als je het als raadslid soms zwaar te verduren krijgt, zoals we de afgelopen maanden helaas hebben kunnen zien in het asieldebat. In plaats van het respect en de waardering die ze verdienen, krijgen steeds meer raadsleden te maken met hoon en bedreiging. Daarom is het zo goed en belangrijk dat er rapporten verschijnen zoals 15,9, met aanbevelingen voor een toekomstbestendige gemeenteraad. En daarom is het belangrijk dat we er gezamenlijk voor staan dat raadsleden zich veilig en vol overgave kunnen blijven inzetten voor onze maatschappij.

Dames en heren,

De gemeenteraad is bij uitstek de marktplaats waar publiekelijk lokale onderhandelingen worden gevoerd en waar verschillen van mening worden overbrugd. De plek ook waar elke burger zijn stem kan laten horen. Via de raadsleden die ze gekozen hebben of door zelf in te spreken wanneer zij dat willen. Het is geweldig dat onze lokale democratie zo direct werkt en dat iedereen daaraan mee kan doen. Als er één overheidslaag is waar de buitenwereld nu al zo nadrukkelijk binnen welkom is, dan is het de gemeente. Dat moeten we koesteren. Daarmee zeg ik niet dat het niet beter kan en moet. Integendeel. Want het is nou ook weer niet zo dat mensen de deur van de raadszaal plat lopen. We moeten zorgen dat het aantrekkelijker wordt om bij ons aan te kloppen. Of nog beter, we moeten zorgen dat mensen ervaren dat de deur altijd voor hen open staat. Tegelijkertijd zien we dat onze inwoners niet meer alleen in de raadszaal meedoen, maar zeker ook daarbuiten.

Burgerparticipatie is in de afgelopen jaren het sleutelwoord geworden. Dat betekent onvermijdelijk dat de gemeenteraad zich moet herbezinnen en herpositioneren. De rol van volksvertegenwoordiger heeft een andere betekenis gekregen. Hoe wil je omgaan met maatschappelijke initiatieven? Hoe wil je omgaan met initiatieven van inwoners? De verbindende rol is anno 2016 een andere dan vijftien jaar geleden, ook door de groeiende invloed van sociale media. De controlerende rol is veranderd door onder meer de afname van lokale media. En de kaderstellende rol is anders geworden door onder andere de decentralisaties en de toename van intergemeentelijke samenwerking.

De invulling van de rollen van de raad zal ook in de komende jaren blijven veranderen; meebewegend met veranderingen in verantwoordelijkheden en veranderingen in de maatschappij. Die beweging zal niet in het hele land hetzelfde verlopen, maar moet

juist passen bij wat er lokaal speelt. Dat vraagt dus ook om een lokale discussie over de rol van de gemeenteraad, de manier van werken en de onderlinge verhoudingen. Dat gebeurt overigens ook al in veel gemeenten.

Neem bijvoorbeeld de gemeenteraad van Leeuwarden. Die heeft een jaar geleden een nieuwe werkwijze ingevoerd die recht doet aan de verbindende rol van de raad en tegelijkertijd de werkdruk voor raadsleden vermindert en de besluitvorming verbetert. Onderdeel van die nieuwe werkwijze is een wekelijks politiek podium op maandag met een forum en een informatiemarkt, waar ruimte is gecreëerd voor dialoog met inwoners, groepen en organisaties. Daarnaast worden plenair debat en besluitvorming door de raad duidelijk gescheiden. Leeuwarden heeft zich voor haar nieuwe werkwijze laten inspireren door Almere, Arnhem en Zaanstad. En Leeuwarden inspireert op zijn beurt weer andere gemeenten, zoals mijn eigen gemeente De Wolden. In een plattelandsgemeente organiseren we dingen net wat anders dan in een stad, maar toch, we maken dankbaar gebruik van de kennis en ervaringen die elders al zijn opgedaan.

Ook intergemeentelijke samenwerking beïnvloedt het werk van de gemeenteraad, ik noemde dat net al. De Metropoolregio Eindhoven laat zien dat een gemeenschappelijke regeling echter niet hoeft te betekenen dat de gemeenteraad op afstand staat. In deze regio vinden raadsleden van de 21 regiogemeenten elkaar in de Raadstafel<sup>21</sup>: een lichte en flexibele samenwerking waarin twee raadsleden per gemeente zijn vertegenwoordigd. Ze zijn de 'voelsprietten' van de Metropoolregio Eindhoven naar de gemeenteraden en vice versa. Ook bij regionale samenwerking geldt dus: maak het weer lokaal. Dat vraagt om creatieve en nieuwe werkvormen.

Dames en heren,

Bij het ontwikkelen van nieuwe werkvormen speelt de griffier een belangrijke rol. De griffier is degene die steeds de vraag moet blijven stellen 'doen we de goede dingen en doen we ze goed?'. In het Rob-rapport wordt dat aangeduid met de mooie term 'geordende reflectie'. Als de onafhankelijke adviseur en ondersteuner van de gemeenteraad kan de griffier een belangrijke verbindende rol spelen door het faciliteren van het gesprek met de samenleving, het college, andere gemeenteraden, enzovoorts. Daarbij spelen werkbezoeken een belangrijke rol, zo is mijn ervaring.

Ook vanuit de VNG-commissie Raadsleden en Griffiers stimuleren we kennisdeling en uitwisseling van ervaringen om gemeenteraden in positie te houden en te brengen. Daarnaast zijn we actief aan de slag gegaan de ondersteuning van raadsleden te verbeteren en de rol van de gemeenteraad beter te borgen in de lokale democratie. Het gaat daarbij zowel om nieuwe taken en verantwoordelijkheden die gemeenteraden raken, als om de ervaringen bij taken die gemeenteraden reeds vervullen. Het besef dat vernieuwing wenselijk is, is er in ieder geval bij gemeenteraden.

Het raadswerk staat in het middelpunt van de belangstelling, ik zei het aan het begin al. Dat blijkt wel uit de relevante onderzoeken en rapporten die in het afgelopen jaar zijn verschenen, zoals de integrale visie rechtspositie politieke ambtsdragers, het belevingsonderzoek onder decentrale volksvertegenwoordigers en nu dit Rob-rapport. En er komt nog meer, zoals het rapport van de VNG-denktank over de positie en toekomst van de gemeenteraad, en het advies van de commissie Toekomst van het lokaal bestuurlijk stelsel, onder leiding van Wim van de Donk. Beide commissies zullen tijdens het VNG-jaarcongres op 7 en 8 juni in Haarlemmermeer hun visie presenteren.

De tot nu toe verschenen rapporten roepen allemaal op om iets te doen in de facilitering en waardering van raadsleden. Raadswerk is een nevenfunctie en dat moet het in mijn ogen ook zijn. Maar het werk van raadsleden wordt bestuurlijk wel zwaarder en complexer. Vooral bij kleine gemeenten wringt de schoen, omdat zij het werk zien toenemen maar de facilitering achterblijft. Daar moet iets aan gebeuren, enerzijds door betere ondersteuning en begeleiding van raadsleden in hun veranderende rol, anderzijds door een beter passende beloning. De beloning van raadsleden is sterk afhankelijk van de gemeentegrootte, terwijl de tijdbesteding per raadslid veel minder verschilt. Die 15,9 uur geldt niet alleen in grote steden. Verder onderzoek naar de passendheid van de huidige vergoedingen van politieke ambtsdragers is daarom cruciaal.

Dames en heren,

We staan als gemeenteraden voor de uitdaging om – binnen de beschikbare tijd – tot nieuwe rollen en werkwijzen te komen die passen bij de veranderende samenleving. Dat doen we als raadsleden en griffiers wat mij betreft samen met de voorzitter van de gemeenteraad, de burgemeester. De burgemeester kan een belangrijke rol spelen in het bevorderen van een gemeenteraad die gezaghebbend, doelgericht en met grote focus voor de inwoners opereert, zonder dat de werklust te groot wordt. De voorbeelden uit de huidige en dagelijkse praktijk van gemeenteraden die daar al actief mee bezig zijn geven mij groot vertrouwen in de kracht van onze lokale democratie.

Ik zie dit Rob-rapport daarom als een aanmoediging. Een aanmoediging om lokaal te blijven vernieuwen, om door te gaan met de veranderingen die we al in gang hadden gezet. Want een vitale lokale democratie vraagt om een gemeenteraad die standvastig

genoeg is om gedragen besluiten te nemen en flexibel genoeg om mee te bewegen met de veranderende maatschappij. Daar blijven we ons voor inzetten. Zeker 15,9 uur per week.

Dankuwel.